

Бабушко Світлана,
Національний університет фізичного виховання і спорту України,
Київ, Україна
Соловей Людмила
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна

ВИКЛАДАННЯ ПРОФІЛЬНИХ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ У ЗВО УКРАЇНИ

Ключові слова: інтегроване навчання змісту та мови, англійська мова, фахові дисципліни, заклади вищої освіти, Україна.

Роль англійської як однієї з міжнародних мов спілкування визнана у всьому світі. Однак, завдяки процесам глобалізації, англійська мова займає унікальне становище, оскільки поступово набуває статусу «провідної глобальної мови» [1]. Особливо помітним її статус стає в освітньому середовищі закладів вищої освіти (ЗВО) в усьому світі. Попит ринку праці на фахівців різних спеціальностей зі знанням англійської мови привів до конкуренції ЗВО, які почали пропонувати все більше освітніх програм з повним чи частковим викладанням предметів англійською мовою. Не залишилися осторонь і вітчизняні заклади освіти. Все більше університетів України пропонують студентам обирати англійськомовні освітні програми, чи, принаймні, низку навчальних дисциплін в межах обраної освітньої програми, що буде викладатися англійською мовою. Ця освітня технологія навіть отримала власну назву «англійська мова як інструмент навчання» (від англ. терміну – English medium instruction – EMI). Синонімічним є термін «змістово- та мовно-інтегроване навчання» (від англ. Content and Language-Integrated Learning – CLIL). Важливо відрізнити ці терміни від вже добре відомого «англійська мова за професійним спрямуванням» (English for Specific Purposes – ESP).

З огляду на зазначене, метою виступу є висвітлення відмінностей у використанні двох технологій та окреслення шляхів інтеграції змісту та мови в освітньому середовищі університету.

Попри те, що метою ESP є забезпечення розвитку мовленнєвих навичок студентів та їх готовності до спілкування у сфері свого майбутнього фаху, на практиці виявляється, що під час вивчення цього предмету студенти переважно читають, перекладають та виконують граматичні вправи. У більшості випадків навчальний матеріал підібрано за фахом. Однак, він носить ознайомчий характер і недостатньо поглиблює знання студентів з фаху й розкриває його особливості. Тому проблема змісту набуває актуальності й потребує вирішення. Крім того, доволі часто сформувані навички професійної комунікації в межах вивчення ESP не вдається. Причина банальна – недостатній обсяг годин на вивчення ESP. У більшості вітчизняних ЗВО на немовних спеціальностях англійську мову викладають на перших двох курсах університету 2 години на тиждень. Для збільшення годин на опанування англійськомовними навичками доцільним є введення в освітню програму кількох фахових навчальних дисциплін, мовою, викладання яких стане англійська.

Зважаючи на окреслені проблеми, ефективним інструментом їх вирішення у вітчизняних ЗВО може стати інтеграція змісту і вивчення іноземної мови, у нашому випадку англійської, в межах фахових дисциплін. Іншими словами, англійська мова використовується як цільова мова для передачі змісту [2]. Такий підхід дозволяє задовольнити потреби студентів щодо опанування навичками іншомовного спілкування в різноманітних контекстах майбутнього фаху.

Аналіз власного досвіду та досвіду колег з провідних вітчизняних університетів дав підстави для визначення основних напрямів, які допоможуть успішно впроваджувати технологію інтегрування змісту та іноземної (англійської) мови в освітній процес ЗВО:

- змістове наповнення – викладач має добре знати зміст предмету, який він викладає;

- загальна педагогіка та методика викладання – викладач повинен знати педагогічні принципи, ефективні педагогічні технології та методи навчання, вміти їх застосовувати в освітньому процесі; вільно комбінувати і використовувати різноманітні методи оцінювання студентів, а саме набуті ними знання та сформовані мовленнєві навички;

- вивчення другої мови як іноземної – викладач має розуміти особливості вивчення студентами англійської мови як іноземної, постійно розширювати свої знання з різноманітних методик її викладання задля того, щоб стати не просто викладачем іноземної мови, а бути фасилітатором освітнього процесу;

- методика викладання англійської мови – викладач повинен знати і вміти використовувати різні методи розвитку 4-х іншомовних навичок студентів: читання, письмо, слухання і мовлення;

- відбір навчальних матеріалів та їхня адаптація до цілей курсу: викладач повинен вміти вибирати з обширного масиву інформації необхідні матеріали, адаптувати їх до наявного мовного рівня своїх студентів задля повного задоволення їх мовленнєвих потреб.

Визначені шляхи не є вичерпними. Вони можуть вважатися відправними точками. Саме з них доцільно розпочинати впровадження технології CLIL в освітнє середовище вищої школи.

Переваги використання цієї освітньої технології в підготовці сучасних фахівців зі знанням фахової англійської мови є очевидними і цілком закономірними, зокрема: використання інноваційних методів навчання, різноманітних форм інтеракції учасників освітнього процесу, знайомство з фаховою інформацією на англійській мові, розуміння студентами навчальних цілей, занурення в майбутню професію через виконання навчальних завдань, використання набутого власного досвіду роботи з фаху під час різних видів практик, використання автентичних навчальних матеріалів з фахових дисциплін та ін.

Разом з тим, освітня технологія CLIL висуває й серйозні виклики перед студентами викладачами вищої школи. Спільними труднощами є недостатні знання фахових предметів рідною мовою, скутість, сором'язливість і побоювання виступати перед аудиторією на англійській мові, які зумовлені недостатньо високим рівнем англійської мови. Причому для викладачів ця проблема є подвійною: недостатній рівень володіння англійською мовою для більшості викладачів спеціальних фахових дисциплін і незнання викладачами англійської мови особливостей фахової підготовки. Крім того, типовими викликами для викладачів стала відсутність відповідної підготовки з реалізації інтегрованого вивчення змісту та мови, нерозробленість навчально-методичного забезпечення для викладання фахових дисциплін англійською мовою, більше часу на підготовку до занять та ін. Для студентів – більше прикладених зусиль для розуміння змісту заняття, тобто інтенсивніша розумова праця, складнощі з розумінням автентичного фахового матеріалу та ін. Питання викликів використання технології інтеграції змісту та мови в межах фахових дисциплін, а також шляхів їх подолання можуть стати перспективами подальшого дослідження.

Таким чином, змістово- та мовно-інтегроване навчання має значний потенціал у вищій школі. Реалізація цього підходу принесе значну користь учасникам освітнього процесу, як студентам, так і викладачам. Окреслення відправних точок уможливить швидше впровадження технології CLIL в освітній простір вітчизняних ЗВО та дозволить використати її переваги на користь студенту, викладачу, університету, суспільству.

ЛІТЕРАТУРА

1. McDougald, J.S. (2017). Language and content in higher education. *Latin American Journal of Content and Language Integrated Learning*, 10(1), 9-16. doi:10.5294/laclil.2017.10.1.1
2. Merino, J. A., & Lasagabaster, D. (2018). The effect of content and language-integrated learning programmes' intensity on English proficiency: A longitudinal study. *International Journal of Applied Linguistics*, 28(1), 18-30. doi: <https://doi.org/10.1111/ijal.12177>